

FANCSALI BARNA

ITTHON, FIATALON

Amikor fiatalon a szülőföldön maradásra gondolok, akarva-akaratlanul is eszembe jut, hogy ezt a néhány gondolatsort magyarul fogalmazom, és magyar olvasóknak szánom. Bár ez a téma sokkal tágabb annál, mint hogy etnikai színezetet adjunk neki, mégis kicsit sajátosabb az erdélyi magyar fiatalok sorsa, mint kortársaiké. Azt nem szabad szem el elől tévesztenünk, hogy a közép-európai fiatalok zömében ugyanazokkal a problémákkal küzdenek, vagy legalábbis nagyon hasonlókkal. A gondolataimat nem tudományos tényekre támaszkodva, sokkal inkább szubjektív vagy tapasztalati szemszögből szeretném megosztani az olvasóval.

Ahhoz, hogy kellőképp világosan tudjunk beszélni a cím által előre jelzett témáról, tisztáznunk kell néhány kulcsfogalmat. Feltevődik a kérdés, hogy ugyanazt értjük-e az otthonon, a szülőföldön maradáson, a fiatalságon, az ifjúság vagy az ifjúsági szervezeten? Vajon ugyanarról beszélünk-e?

Bűnnek számít-e az a jelenség, amikor fiatalok ezrei vándorolnak ki nyugatabbra fekvő országokba, hogy a szakmai tudás fejlesztése vagy akár a jólét megteremtése érdekében néhány évig külföldön dolgozzanak? Valljuk be, számos olyan ember van a közvetlen közelünkben is, akik kényszerből választották ezt az utat. Szerintem ebben az esetben az egyetlen kérdés, hogy a kitűzött cél megvalósulása után (megszerzett diploma, elegendő pénz) ezek az emberek hazatérnek-e családjukhoz itthon kamatoztatni a „kint” megszerzetteket. Tegyük fel azt az esetet is, amikor végleges az elhatározás, és a tervezett néhány évből egy egész élet lesz. Ilyenkor már lehet ujjal mutatni? Milyen alapon ítélkezünk mi, itthon maradtak? Talán az irigység beszél belőlünk?



Számomra nagyon fontos a család, a barátok, a társ, talán ezért is volt egyértelmű számomra, hogy itthon szeretném kamatoztatni a tudásomat.

Az európai uniós felmérésekben (Eurostat) a 15-30 év közé eső személyeket nevezik fiatal felnőtteknek (young adults), természetesen ez egyfajta besorolás, a különböző kutatóintézetek másképp határolják be, mégis könnyen „beleegyeznek” ebbe egy húsz-huszöt éves fiatal. Az számomra egyértelmű, hogy a fiatalság fogalmát nem lehet szoros évszámokkal behatárolni – persze a különböző adminisztrációs mechanizmusokhoz szükséges –, mint ahogy tizennyolc éves korától sem lesz egyből felnőtt az ember, csupán jogi szempontból. Mindenesetre érdekes a kérdés, kiket tartunk még fiatalnak és kiket már nem, egyelőre maradjunk a megadott, az EU által is elfogadott, intervallumban.

Ha megvizsgáljuk a fentebb említett fiatal felnőttekről szóló besorolást, akkor kapunk tizenöt évnyi fiatal létet. Az bizonyos, hogy egy ember életében a legtöbb változás ebben az időszakban történik, így mindenképp fel kell osztanunk szakaszokra. A legelső szakasz a 15–18-ig tartó, a pubertást lezáró szakasz. Nagyjából tizenöt évesen kell eldönteni a diáknak, hogy melyik líceumot választja, a későbbi boldogulás reményében. Ez a döntés legtöbbször érzelmi alapú, mintsem észszerű. A diák vagy földrajzi távolság, vagy „falka” (a régi osztálytársak, barátok) alapon választja ki a középiskolát. Persze nagyon sokszor a szülői ráhatás is jelen van. Azért érdekes számomra erről az életszakaszcól beszélni, mert szórványtelepüléseken teljesen másképp történnek ezek a döntések. Ezekben a településeken jó, ha van magyar iskola vagy magyar tagozat, nemhogy válogatni lehessen. Sajnos ilyenkor is elég sokszor a falkaöszön érvényesül, főleg ha a lakónegyedi barátok román ajkúak, nagy a valószínűsége, hogy a líceumba is követni fogják őket, itt is a „későbbi boldogulás reményében”. Lássuk be, a román környezetben szocializálódott, a román szaknyelv birtokában, könnyebben tud elhelyezkedni egy diák a tizenkettedik osztály befejeztével, persze román környezetben. Szerintem ítélkeznünk továbbra sem szabad, egyedül az a kérdés, hogy ezek mellett képes lesz-e majd megőrizni magyar identitását, amiben a legnagyobb szerepe – ebben a korban – a szülőnek van.

A következő szakasz, az érettségi utáni nehéz döntést követő szakasz. A frissen végzett diáknak el kell döntenie, hogy tovább szeretne tanulni, vagy inkább munkát keres magának, és itt jön be az első inger, amikor külföldi munka után is nézhet. Ha belegondolunk kicsit, mennyire imponál egy 18-19 éves srácnak, amikor néhány hónapi külföldi munkával szerzett pénzzel megveheti az első gépjárművét, és azzal elhódíthatja álmai nőjét. Tudom, idealizált helyzet, de sokszor valós. Vajon az első autó után több és több kell, azaz többször vállal munkát külföldön, vagy megpróbál itthon boldogulni? Ha azt a réteget nézzük, amely a felsőoktatást választotta, akkor reménykedhetünk, hogy még 3-5 évig legalább nem vándorolnak el, legfeljebb néhány hónapig valamilyen csereprogram keretén belül. Sajnos az a szomorú hír – és itt most megint nem tudományos statisztikákra gondolok, csupán a kortársaim között nézek szét –, hogy az itthoni egyetemek nagy része külföldi exportra termeli a hallgatókat, ami még a jobbik eset, mivel feltételezhetjük, hogy a szakmájukban tudnak elhelyezkedni, és ennek megfelelő bérezést fognak kapni. A rosszabbik, amikor úgy kell külföldön munkát vállaljanak, hogy legtöbbször a kisegítő személyzetet teszik ki. Ami szomorú számomra, hiszen akkor hol van az a 3-5 év, amit befektettek önmagukba? Még mindig nincs jogunk ítélkezni! Egyre jobban az derül ki számomra, hogy az itthoni piac nincs felkészülve a frissen végzett munkaerőre. A közszféra, a politika nem hajlandó átadni vagy részben átadni az irányítást, a magánszféra meg sokszor nem képes megfizetni az általuk „túlqualifikáltak” minősített diplomás fiatalokat. Az állam mástól várja a megoldást, és ciklusról ciklusra ugyanazok az arcok ülnek a szavazógombok előtt a parlamentben. Dicséretesnek tartom a Magyarország-kormány által létrehozott, folyó évben indított programot, amely a külhoni magyar vállalkozókat támogatja, viszont ez is csak egy részmegoldás, a legtöbb fiatalban nincs meg a vállalkozó szellem vagy a bátorság, és nem is kell meglennie szerintem.

Valahol itt lépünk be a következő életszakaszba, a 24–30 közötti életkorba. Újabb fontos állomás, fontos döntésekkel. Leegyszerűsítve három választása van ilyenkor a frissen diplomázott hallgatónak: munkát vállal itthon, munkát vállal külföldön, vagy vállalkozik. A harmadik szerintem a legritkább, egy működőképes vállalkozáshoz azért megfelelő háttér is szükséges, vagy legalább egy igazán jó ötlet. Inkább maradjunk az első kettőnél. Véleményem szerint az egyetemen eltöltött évek alatt sok szorgalommal elő lehet készíteni a „terepet” a későbbi szakmában való elhelyezkedéshez. Ez sem egy biztos recept, de megint csak a tapasztalat azt mutatja, hogy befektetett önkéntes munkával nagyobb eséllyel lehet később szakmában dolgozni. A másik lehetőség, hogy rögtön vagy néhány hónapnyi vagy évnyi próbálkozás után a csábító Nyugatot választani. Ahogy korábban is említettem, az ország exportra termel, nincs elegendő munkahely a szakképzett fiataloknak.

Szerintem világos a helyzetkép, és sok újat nem is mondtam el a fentiekben, mégis, ha levezetjük, valamivel könnyebb megérteni az utóbbi tíz-tizenöt évben megnövekedett elvándorlási arányt. Elég sok a negatív tapasztalat, mégis szeretnék a pozitív példákról is néhány szót ejteni. A legtöbb személy, aki az ismeretségi körömből hazatért, indoknak a honvágyat, a család hiányát hozta fel. Ezek szintén nem ésszerű, hanem érzelmi döntések. Egyszerűen így van kódolva az ember, szüksége van azokra a személyekre, akik felnevelték, akikkel felnőtt, az utcákra és házakra, amiknek minden repedését ismeri, a szomszédra, aki mindig köszön.

Az ijesztő elvándorlás mellett van egy sokkal nagyobb közeg, amely itthon, fiatalon próbál boldogulni. Mi sem bizonyítja ezt jobban annál, hogy 1990 után gombamód jöttek létre az ifjúsági szervezetek, amelyek javarészt a mai napig működnek, és egy adott igényre adnak választ. Gondolok itt a Magyar Ifjúsági Tanácsra és tagszervezeteire (Magyar Ifjúsági Szervezetek Szövetsége, Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet, Erdélyi Ifjúsági Keresztényen Egyesület és az Erdélyi Magyar Ifjak), de más lokális vagy politikai alapon létrejött szervezetekre is. Ha csak kortársaimat nézem, számos működő vállalkozást vezetnek vagy hoznak létre fiatalon. Továbbá ha megnézzük a nyári, zömében magyar rendezvényeket, több száz/ezer fiatal látogat el azokra. Ezek számomra mind azt bizonyítják, hogy a mai fiatalokban van potenciál, van tenniakarás. Ezek a fiatalok itthon akarnak maradni és itthon boldogulni.

Szerintem egy ifjúsági civilszervezetnek a legnagyobb feladata, hogy egyféle kommunikációs csatornaként tudja eljuttatni az üzenetét az itthoni és külföldön élő fiatalokhoz, tudjon nekik alternatívát biztosítani, tudja őket akár foglalkoztatni.

Civilszervezeti munkám során (Magyar Ifjúsági Tanács) az elmúlt közel tíz évben több száz fiatalal sikerült megismerkednem, beszélgetnem, együtt gondolkodnom. Ezek a találkozások egyre inkább abban erősítenek meg, hogy az erdélyi magyarság megmaradásának egyik fő feltétele, ha a fiatalok mentalitásváltáson mennek keresztül, és képesek Erdélyben gondolkodni. Ezt a mentalitást nem lehet egyik napról a másikra megvalósítani, sőt elődeinknek sem sikerült húsz év alatt, de vannak fény sugarak, amik arra engednek következtetni, hogy érdemes ezzel foglalkozni, ha csak apró lépéseket is tudunk tenni, folytatnunk kell, amit elkezdtek.

Számomra nagyon fontos a család, a barátok, a társ, talán ezért is volt egyértelmű számomra, hogy itthon szeretném kamatoztatni a tudásomat. Ezek szerintem olyan értékek, amik egyaránt fontosak minden ember számára, ez nem is kétséges. Sajnos a különböző életpályákhoz, különböző forgatókönyvek társulnak. Talán én vagyok a szerencsés, talán az, aki máshol próbálkozik. Ezt majd eldönti az idő. Mindenesetre legközelebb a szeretett személyekhez, ott tudunk lenni, ahol születtünk. Az üzenetünket leginkább tetteinkkel, személyes példánkkal tudjuk közvetíteni. Ifjúsági szervezetben dolgozóként úgy gondolom, hogy ez a legfontosabb dolgunk.